

NO_x-komponent i engangsavgiften for biler

Av instituttsjef Lasse Fridstrøm og forsker Rolf Hagman , Transportøkonomisk institutt

Regjeringen har i forslaget til statsbudsjett for 2012 foreslått å innføre en NO_x-komponent i engangsavgiften på 22 kroner per mg/km.

Utslippet i virkelig trafikk, særlig ved kjøring i byer og tettsteder, vil være betydelig høyere enn det tallet som framkommer i typegodkjenningsregistret. Den skadelige NO₂-komponenten utgjør også en høyere andel enn en tidligere har vært klar over. Dette tilsier i og for seg en høyere avgiftssats enn foreslått. Den stipulerte avgiften er såpass lav at den vil få liten betydning for folks bilvalg.

Men i betraktning av at NO₂-problemet er sterkt tids- og stedsavgrenset, virker det lite rimelig å innføre en høyere generell avgift, som skal gjelde for alle biler i Norge. Særlig uhensiktsmessig vil dette være dersom det fører til at trenden i retning av lavere CO₂-utslipp blant nye biler stanses eller reverseres.

Det vil være langt mer effektivt å rette tiltak direkte mot problemet, ved å åpne for at kommunene kan innføre forbud mot bruk av personbiler med dieseldrift på gitte tider og steder.

De personene som bor i by, og som vil ha stor ulempe av slike midlertidige forbud, kan tilpasse seg ved å kjøpe bensin-, hybrid- eller elbil. Da oppnår en nettopp den effekten en er ute etter: redusert NO₂-utslipp i byene.

Et siste argument mot å innføre svært høye NO_x-avgifter nå, er at en foreløpig har lite kunnskap om hvordan utslippet fra de ulike bilmodeller varierer i virkelig trafikk, og også lite kunnskap om hvor stor del den skadelige NO₂-komponenten utgjør under ulike forhold.

Historikk

Stortinget la i 2007 om engangsavgiften slik at biler med lavt CO₂-utslipp fikk en betydelig avgiftslette. Dieselmotoren er gjennomgående mer energieffektiv enn bensinmotoren, og slipper dermed også ut mindre CO₂ pr km. Omleggingen førte til at dieselbilene ble merkbart billigere, og man fikk en sterk dreining av nybilsalget fra bensinbiler til dieslbiler. Dieslbiler utgjør nå over 70 prosent av personbilsalget.

Partikkelfilter øker NO₂-problemet

Baksiden av medaljen er at dieslbiler normalt slipper ut atskillig mer partikler og NO_x enn bensinbiler. Partikkelproblemet er løst ved at alle nye personbiler er nødt til å ha partikkelfilter for å klare de nye kravene til typegodkjenning. Det man ikke har vært klar over før nylig, er at partikkelfiltrene øker den sterkt helseskadelige NO₂-komponenten i NO_x-utslippene med ca tre ganger i forhold til dieslbiler uten partikkelfilter eller oksiderende katalysator.

Avgiftsomleggingen som favoriserer dieslbiler er altså bra for det globale miljøet, men skadelig for den lokale luftkvaliteten.

Forbud mot dieslbiler bedre enn datokjøring

Avgiftsomleggingen som stimulerer til kjøp av dieslbiler, har ført til en betydelig nedgang i CO₂-utslippene fra nyere biler over hele landet. Det er et poeng å ta vare på denne gevinsten.

Utslipp av NO₂ er i hovedsak et problem i byområder, og selv om slik lokal forurensning generelt er uønsket, er det i relativt korte perioder at konsentrasjonen er så høy at grenseverdiene overskrides. For å imøtekomme både globale og lokale miljømål vil det derfor være mest effektivt å ha en bilpark med lave CO₂-utslipp, og samtidig gi kommunene fullmakt til å sette i verk lokale tiltak på dager med høy luftforurensning.

Datokjøring ble prøvd ut som akuttiltak i Bergen da luftkvaliteten var som dårligst vinteren 2010. Da en diesebil slipper ut ca 40 ganger mer NO_x enn en bensinbil, ville effekten vært mye større om man i stedet hadde forbudt dieslbiler å kjøre inn i sentrum.

Et bedre tiltak enn høyere avgifter på dieslbiler generelt vil derfor være et forbud mot dieslbiler i byområder når luftkvaliteten tilsier det. De som alltid er avhengig av å kjøre bil i byen, vil da kanskje velge å kjøpe bensinbil i stedet for diesebil. Men da er også hensikten oppnådd, i og med at disse slipper ut lite NO_x. De fleste vil muligens fortsatt velge en diesebil med lavt CO₂-utslipp og lavere engangsgifter da kjøreforbud tross alt vil opptre relativt sjeldent, og da kun i de største byene. I de fleste delene av landet vil luftforurensningsproblemet aldri bli så stort.

Påvirke bilprodusenter og importører

Likevel kan det være rasjonelt å innføre en NO_x-avgift for å påvirke bilprodusenter og importører. I dieselmotorer er det en nær sammenheng mellom CO₂-utslipp og NO_x-utslipp. Justeringer som gir lave CO₂-utslipp gir ofte høye NO_x-utslipp. For å få lavest mulige CO₂-avgifter er enkelte modeller trimmet slik at motorene er mest mulig klimavennlige, selv om dette fører til uforholdsmessig høye NO_x-utslipp. Det må være et mål at avgiftsstrukturen ikke skal gi slike utilsiktede effekter.

Svakt kunnskapsgrunnlag

Et argument mot å innføre en veldig høy NO_x-avgift i denne omgang, er at kunnskapsgrunnlaget på området er mangelfullt.

NO_x-avgiften tar utgangspunkt i utslippstallene i typegodkjenningen for de ulike bilmodellene. Dette gir imidlertid ikke noe riktig bilde for bykjøring.

I praksis viser det seg at NO_x-utslippene i kø og bykjøring kan være 3-4 ganger høyere enn det som framkommer i typegodkjenningen. Muligens varierer dette også mye fra bilmodell til bilmodell, men dette er ikke undersøkt.

Det er særlig den rykkete kjøringen i byområder som øker NO_x-utslippene. Når det gjelder kjøring på landevei, er tallene i typegodkjenningsregistret mer til å stole på.

For lokal luftkvalitet er det et skritt i riktig retning at en får en NO_x -komponent inn i avgiftssystemet, men en vet i realiteten lite om hvordan dette vil virke på NO_2 -utslippene i byområder og dermed på luftkvaliteten.